

- 28) Lotabweichungen. Heft V. Ausgleichung des astzonomisch-geodaetischen Netzes I.O. noerdlich der Europaeischen Laengengradmessung in 52° Breite. Berlin, 1916
- 29) Friedrich Robert Helmert, Astr. Nachr. Band 204, 1917
- 30) Formeln zur konformen Abbildung des Erdellipsoides in der Ebene Herausgegeben von der Preußischen Landesaufnahme, Berlin, 1919
- 31) Kurze Jahresberichte fuer das Geodaetische Institut. Vierteljahrsschrift der Astronomischen Gesellschaft. 52.-56. Jahrgang, 1917-1922
- 32) Beziehungen zwischen dem alten und neuen Zentralpunkt der preussischen Vermessungen. Jubilaeumsnummer zum 100-jachrigen Bestehen der Astronomischen Nachrichten. 1921
- 33) Die Formeln von C.G. Andræ, O. Schreiber, F.R. Helmert und O. Boersch fuer geographische Koordinaten und Untersuchung ihrer Genauigkeit. ZfV, Band 50, 1921
- 34) Zur stereographischen Projektion. Berlin, 1922

*Franz Allmer
Gradec, Avstrija*

Strokovni članek je avtor odstopil uredništvu v prevod in uporabo v slovenskem okolju. Prevod iz nemščine izdelal, priredil in uredil doc.dr. Anton Prosen, FGG-Oddelek za geodezijo, Ljubljana. Strokovni pregled opravila: prof.dr. Florjan Vodopivec in doc.dr. Dušan Kogoj, FGG-Oddelek za geodezijo, Ljubljana

Prispelo za objavo: 1996-03-14

Državna topografska karta

1:25 000

Slovenijo pokriva 198 listov državne topografske karte v merilu 1:25 000 (DTK 25), ki je zasnovana na podlagi izvedenke vojaške topografske karte v merilu 1:25 000 nekdanje jugoslovanske vojske. Z njeno izdelavo smo začeli leta 1993. Predvidevamo, da bo prva izdaja državne topografske karte 1:25 000 v celoti dokončana do leta 1998.

Razen Srbije je Slovenija edina država bivše Jugoslavije, ki ji je zaradi daljnoglednosti in angažiranja slovenskih geodetov uspelo pridobiti del gradiva. Tomaž Banovec, dr. Milan Naprudnik, Miroslav Črnivec in Peter Svetik ter general dr. Miroslav Peterca, takratni direktor Vojaškogeografskega inštituta, so pred poldrugim desetletjem zagotovili Sloveniji reprodukcijske originale topografske karte 1:25 000 (TK 25/G), brez katere danes ne bi mogli z obstoječimi sredstvi tako hitro in razmeroma poceni priti do prve izdaje kvalitetnega DTK 25.

Projekt za izdelavo državne topografske karte je začel nastajati leta 1993, takrat je bila najnovejša tiskana karta v merilu 1:25 000 stara 7 let. V svetu velja obnovenveni rok za tovrstne karte od 5 do 7 let. Na pobudo direktorja Geodetske uprave Republike Slovenije je nastala osnovna skupina sedmih strokovnjakov, ki je spremljala projekt in izdelavo prvih DTK 25. Komisijo za izvedbo projekta so pod

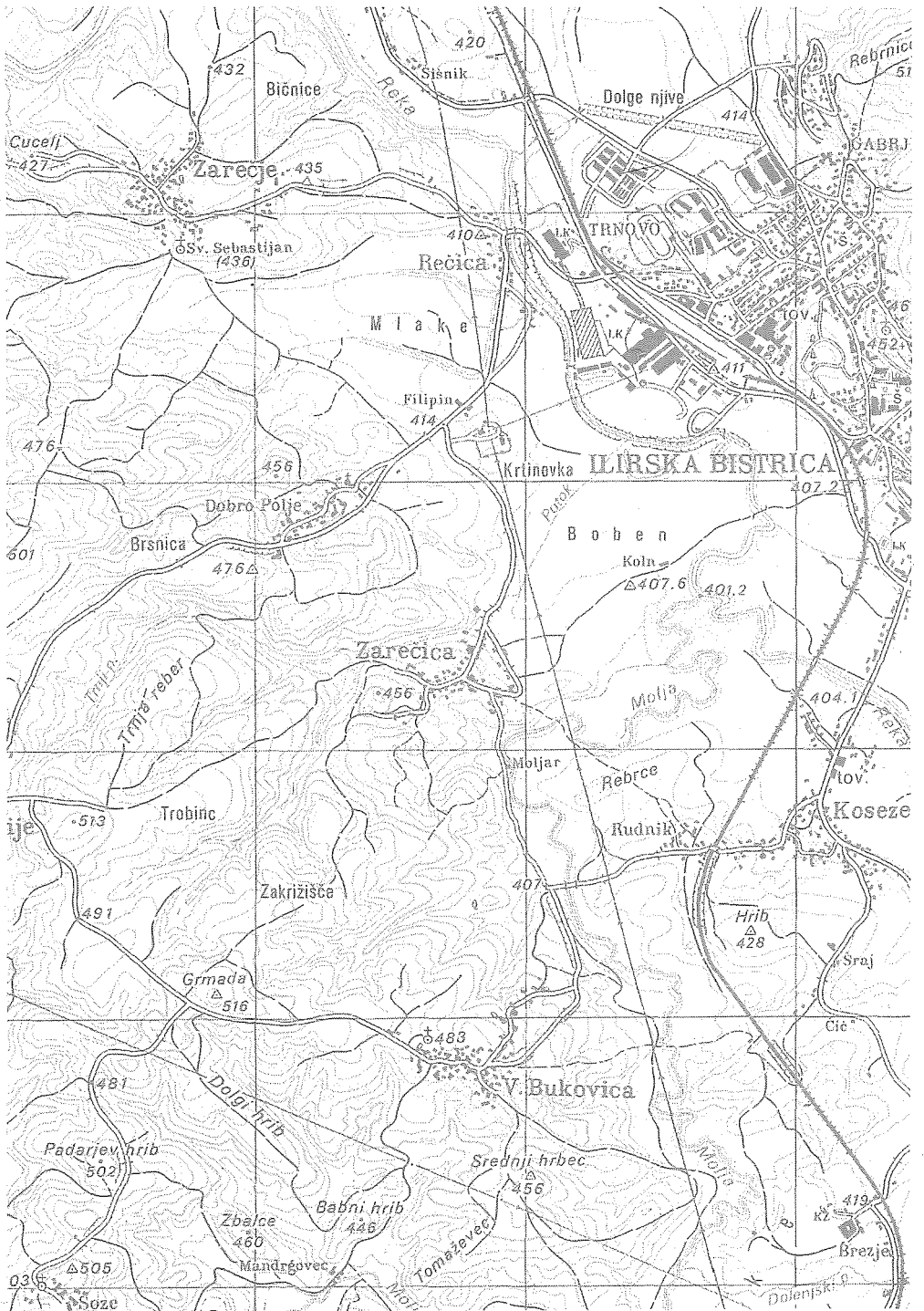
vodstvom Marjana Podobnikarja sestavljali: Ana Kokalj, Boštjan Boh, Zvonimir Gorjup, Brane Mihelič, Dušan Mišković in Ema Pogorelčnik. Na podlagi pogodbe je bila na Geodetskem zavodu Slovenije in Inštitutu za geodezijo in fotogrametrijo FGG oblikovana projektno-operativna skupina pod vodstvom prof.dr. Branka Rojca, v katero so bili vključeni mag. Dalibor Radovan, Irena Kibarovski, Katja Oven, Dušan Petrovič, Matjaž Kos, Matjaž Pevec, Miroslav Črnivec in Vili Kos.

Z osamosvojitvijo Slovenije je prišlo do priložnosti za civilno organiziranost kartografije. Ministrstvo za obrambo in Ministrstvo za okolje in prostor sta 29. julija 1994 sklenila pomemben Dogovor o sodelovanju pri izvajanju geodetskih zadev skupnega pomena, ki prepušča državno kartografijo civilnemu področju. V tem dogovoru so opredeljena splošna načela o sodelovanju pri načrtovanju, financiranju razvoja in izvajanju geodetskih zadev skupnega pomena. S tem so zagotovljeni: oblikovanje skupnih vsebinskih osnov, povezovanje podatkov, redno vzdrževanje in nadaljnji razvoj, zaščita in varovanje podatkov, jasne pristojnosti in odgovornosti uporabnikov podatkov ter organizirano načrtovanje in financiranje del. Z dogovorom je tudi zagotovljeno, da na slovenskih državnih kartah ne bo več napisov o interni rabi in zaupnosti.

Za izdelavo DTK 25 se uporabljajo karografski in tudi nekartografski viri. Osnovni viri karte za območje Republike Slovenije so: aerofotogrami, ki niso starejši od dveh let, temeljni topografski načrti v merilih 1:5 000 in 1:10 000 (načrti večjih meril) in projekti komunikacij ter numerični podatki mejnikov slovensko-hrvaške meje. Dopolnilni viri za območje naše države pa so: podatki Geodetskega informacijskega centra Geodetske uprave Republike Slovenije, razne kartografske in statistične publikacije, register prostorskih enot, evidenca zemljepisnih imen, podatki Družbe za avtoceste Republike Slovenije in Direkcije za ceste Republike Slovenije. Osnovni vir za območje sosednjih držav so topografske karte sosednjih držav v merilih 1:25 000 in 1:50 000 ter karte večjih meril, kot dopolnilni viri pa se uporabljajo še novejše karte manjših meril ter kartografske, geografske in druge publikacije raznih ustanov. Na dvojezičnem območju zunaj naše države so prevzeta krajevna imena iz topografskih kart sosednjih držav v merilu 1:25 000, za slovenska krajevna imena pa pristojne študije.

Državna topografska karta 1:25 000 je izdelana v Gauss-Kruegerjevi konformni projekciji s srednjim meridianom 15° vzhodne geografske dolžine po Greenwichu in širino cone $3^{\circ}15'$. Pravokotne koordinate so računane na podlagi Besselovega elipsoida. Geodetsko osnovo predstavljajo točke državne trigonometrične in nivelmanske mreže. Absolutne višine se nanašajo na srednjo raven Jadranskega morja tržaškega mareografa. Podlaga za razdelitev po listih je geografska mreža. Vsak list državne topografske karte ima ime, nomenklaturu, izhajajočo iz razdelitve na liste, naziv najbolj znanega naselja ali geografskega objekta na ozemlju Slovenije, ki se na karti nahaja, ter zaporedno številko.

DTK 25 se razlikuje od podobnih kart po formatu in videzu. Izdelana je v dimenzijah 43 x 69 cm, na karti pa je zajeta vsebina velikosti $7'30'' \times 7'30''$. Karta je izdelana tako, da je primerna za zgibanje v priročni žepni format 10,7 x 23,2 cm. Izvenokvirna vsebina opisne strani je oblikovana tako, da v zgibih ni vsebine, ki bi po večkratni

rabi karte postala nečitljiva. Oblikovanje lista z medokvirno in izvenkvirno vsebino (ime karte in impresum ter legenda) posrečeno izstopa. Tudi hrbtna stran ima kljub nevsiljivim barvam specifičen videz glede na podobne karte v svetu. Po zgibu vidna površina zunanje strani karte ima narisano silhueto Slovenije z najpomembnejšimi podatki karte (ime in šifra karte, letnica izdelave in nedvoumna pripadnost državi).

Zastarela izvorna vsebina karte je dopolnjena z glavnimi komunikacijami (ceste in železnice) na slovenskem ozemlju, z večjimi spremembami urbaniziranih območij naselij ter z večjimi in pomembnejšimi zgradbami zunaj naselij. Objekti zračnega prometa se prikazujejo z vsemi nastalimi spremembami. Spremembe v reliefu se izvedejo, ko je potrebno prekinjati plastnice pri novozgrajenih cestah in drugih objektih. Hidrografski elementi vsebine se dopolnijo in spremenijo v primerih, ko je izgrajeno novo akumulacijsko jezero. Na karto se vrišejo spremembe obmorske vsebine v primeru izgradnje pristanišč in drugih pomembnejših objektov v obmorskem pasu. Prikaz vegetacije se spremeni zaradi uskladitve s prikazom novozgrajenih komunikacij in objektov. Zemljepisna imena, napisi in okrajšave se dopolnijo in spremenijo, če je ime naselja napisano napačno, če je bilo ime naselja uradno spremenjeno, če je ime naselja v celoti napačno locirano ter če je potrebno obstoječe okrajšave prevesti v slovenščino in uskladiti s stanjem na terenu. Vsa imena naselij na ozemlju Republike Slovenije so preverjena po publikacijah Zavoda Republike Slovenije za statistiko: po rezultatih raziskav, Prebivalci Republike Slovenije po krajevnih skupnostih, ki je bila izdana 10.6.1993, ter Krajevne skupnosti in naselja v Republiki Sloveniji, izdani 31.12.1993. Imena na karti se preverijo tudi po pregledu sprememb naselij Republike Slovenije v letu izdelave lista (obvestila Zavoda Republike Slovenije za statistiko v tekočem letu). Na narodnostno mešanih območjih Slovenije se imena naselij pišejo v obeh oblikah, na ozemlju zunaj Slovenije pa so imena zapisana v izvirnem zapisu. Skladno z določbami Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije je kartirana tudi državna meja s Hrvaško.

Za vsak list DTK 25 dokaj obsežen elaborat vsebuje: kontrolni list, tiskan izvod TK 25/G, kopijo reprodukcijskega originala TK 25/G črne barve, kopijo reprodukcijskega originala TK 25/G modre barve, kopijo reprodukcijskega originala TK 25/G zelene barve, kopijo reprodukcijskega originala TK 25/G rjave barve, razpored fotogramov, razpored listov TTN, karto priprave, original dopolnitev situacije, original dopolnitev zemljepisnih imen, seznam spremenjenih zemljepisnih imen, masko brisanja, založniški original dopolnitev situacije, založniški original medokvirne in izvenkvirne vsebine črne barve, založniški original okvirja, založniški original državne meje – gravura z negativom in montaža, založniški original dopolnitev reliefa, založniški original dopolnitev vodovja s potrebnimi maskami, založniški original dopolnitev vegetacije s potrebnimi maskami, (masko cest), reprodukcijski original črne barve, reprodukcijski original modre barve, reprodukcijski original rjave barve, reprodukcijski original zelene barve, (reprodukcijski original rumene barve), reprodukcijski original hrbtni strani, tehnično poročilo in tiskan list DTK 25.

Karta se uporablja kot podlaga za evidentiranje in dokumentiranje prostorskih objektov in pojavov, za različne tematske obdelave in nadgradnje s podatki in vsebinami različnih področij (vključno z obrambnimi potrebami, turizmom in

potrebami gospodarstva). Iz nje je mogoče neposredno določiti in izbrati prednosti varovanja narave. Na karti je mogoče načrtovati ustrezne rešitve in se z njeno pomočjo odločati za potrebne ukrepe. Vsebina na karti pomaga pri orientaciji in iskanju najugodnejših poti, pri načrtovanju posegov v prostor in izobraževanju. Na izobraževalnem področju bo karta pripomogla k boljšemu poznavanju naše domovine, njenih geografskih značilnosti in branja kart nasploh, kar je še vedno pomanjkljivost pri nas. Karto uporabljamo nenazadnje tudi geodeti in kartografi kot vir podatkov za izdelavo novih kart. DTK 25 je mogoče uporabiti tudi v znanstvenoraziskovalnem delu. Primerjava s staro avstrijsko karto TK 1:28 800 omogoča preučevanje spreminjanja naše pokrajine.

Obe največji slovenski kartografski hiši sta do zdaj izdelali 70 listov državne topografske karte 1:25 000, v izdelavi pa je nadaljnjih 27 novih listov. Največ listov DTK 25 je izdelanih na območju slovenske južne meje. V Geodetskem dokumentacijskem centru Geodetske uprave Republike Slovenije in v boljše založenih knjigarnah je možno kupiti prvih 11 tiskanih listov DTK 25, že letos pa bo natisnjenih še 20 listov, vsak v nakladi 2 000 izvodov. DTK 25 je v danih pogojih edina tiskana karta, ki pokriva ozemlje celotne Slovenije, v največjem možnem merilu in jo je hkrati možno vzdrževati v realnem roku. Za njeno petletno izdelavo je namenjenih 300 milijonov tolarjev.

Državna topografska karta 1:25 000 predstavlja velik dosežek slovenskih geodetov. Hkrati pa je to tudi za Slovenijo pomembem strokovni in kulturni dosežek, ki v marsičem presega mednarodno uveljavljene standarde in kriterije za kakovost.

Martin Smodiš

Geodetska uprava Republike Slovenije, Ljubljana

Prispelo za objavo: 1996-06-12

Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen

Republika Slovenija je polnopravna članica Organizacije Združenih narodov. S članstvom je pridobila določene pravice in hkrati tudi dolžnosti. Po resoluciji št. 4 s 1. konference Organizacije Združenih narodov o standardizaciji zemljepisnih imen naj bi vsaka država ustanovila nacionalni organ, zadolžen za zemljepisna imena.

Na pobudo takratne Republiške geodetske uprave in Geografskega društva je Izvršni svet Slovenije leta 1986 imenoval Komisijo za standardizacijo zemljepisnih imen, ki je bila ponovno imenovana leta 1990. Komisija v tem sestavu je imela zadnjo sejo leta 1991. Vzrokov za začasno prekinitvev dela je bilo več, med drugim tudi zaradi večjih kadrovskih sprememb, reorganizacije in spremembe različnih organov, ki so sodelovali v komisiji.

Zaradi nerešenih problemov pri standardizaciji zemljepisnih imen je Geodetska uprava Republike Slovenije leta 1994 začela ponovno z akcijo za imenovanje Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen, kar je bilo realizirano septembra